

u.remissvar@regeringskansliet.se

kopia till:

u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Stockholm 2026-10-08

U2026/01238

Yttrande över Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37).

Sammanfattning

- Sveriges Skolledare delar utredarens slutsats att kvalitetsskillnaderna mellan förskolor i landet är stora. Orsakerna till kvalitetsskillnaderna kan variera och handla om såväl brister i förutsättningar som brister i uppdragets genomförande. Insikten om förskolans viktiga roll i det livslånga lärandet har också stärkts efterhand, vilket gör det allt svårare att tolerera avsaknad av likvärdighet.
- Sveriges Skolledare bifaller förslag 6.3.2 En statlig strategi för förskolans framtida kompetensförsörjning.

Sveriges Skolledare ser med stor oro på de svårigheter vissa huvudmän har att bemanna med utbildade förskollärare. Förskolans styrdokument bygger på att det finns utbildad personal som bär det professionella uppdraget. Om så inte är fallet försvåras rektors kvalitetssäkrande uppdrag avsevärt. Ett stärkt statligt ansvar för kompetensförsörjningen av utbildad personal i hela landet är sannolikt en förutsättning för att någon förbättring ska komma till stånd.

- Sveriges Skolledare bifaller förslag 7.4.1 Högsta antal barn i en barngrupp i förskolan ska regleras.

Förbundet menar att den reglering som utredaren föreslår har potential att motverka förekomsten av de allra största barngrupperna samtidigt som nödvändig flexibilitet under kortare stunder av dagar kommer att finnas kvar.

- Sveriges Skolledare bifaller förslag 7.5.1 En miniminivå av antal personer per barn ska införas, med nedanstående tillägg.

Regleringen bör kompletteras med en reglering av antalet förskollärare per barn. Föreslagna tak på gruppstorlekar kommer att innebära behov av öppnande av nya verksamheter vilket medför kostnader som ska omfattas av den kommunala finansieringsprincipen. Förändringarna får heller inte innebära att skolledares ansvarsområden ökar i omfattning.

- Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslag 8.9.3 Huvudmannen ska ansvara för att personal som arbetar i barngrupp har tillräckliga språkkunskaper i svenska men vill framhålla att krav på språkkunskaper för anställning i förskola egentligen bör tillämpas och hanteras inom ramen för utbildningen för respektive personalgrupp.
- Sveriges Skolledare delar utredarens bedömning 11.4 En obligatorisk förskola för vissa barn kan inte anses utgöra en genomförbar åtgärd.
- Sveriges Skolledare bifaller förslag 12.2 en försöksverksamhet med språkstärkande insatser för vissa barn i förskolan.
- Sveriges Skolledare delar utredarens bedömning 12.2.5 Inga sanktioner vid omotiverad frånvaro.
- Sveriges Skolledare bifaller förslag 12.3.2 Barns närvaro i förskolan bör följas upp och det närvarofrämjande arbetet utvecklas.
- Sveriges Skolledare bifaller förslag 12.4 Utökad rätt till avgiftsfri allmän förskola för alla barn.

Sveriges Skolledares ställningstaganden gällande utredarens förslag.

Sveriges Skolledares synpunkter på förslagen i del 1 – förslag för en likvärdig förskola av god kvalitet.

Förslag 6.3.1 Regeringsuppdrag om ytterligare forskning och kunskapsutveckling i förskolan.

Sveriges Skolledare delar utredarens slutsats att kvalitetsskillnaderna mellan förskolor i landet är stora. Orsakerna till kvalitetsskillnaderna kan variera och handla om såväl brister i förutsättningar som brister i uppdragets genomförande. Insikten om förskolans viktiga roll i det livslånga lärandet har också stärkts efterhand, vilket gör det allt svårare att tolerera avsaknad av likvärdighet.

Förbundet ser det också som allt viktigare att hålla fast vid den vetenskapliga förankringen. Detta gäller såväl i genomförandet som i den statliga och kommunala styrningen.

Sveriges Skolledare bifaller förslaget.

Förslag 6.3.1: Ett stödmaterial för likvärdighet och god kvalitet i förskolan ska tas fram.

Sveriges Skolledare bifaller förslaget.

Förslag 6.3.2 En statlig strategi för förskolans framtida kompetensförsörjning.

Sveriges Skolledare ser med stor oro på de svårigheter vissa huvudmän har att bemanna med utbildade förskollärare. Förskolans styrdokument bygger på att det finns utbildad personal som bär det professionella uppdraget. Om så inte är fallet försvåras rektors kvalitetssäkrande uppdrag avsevärt. Ett starkt statligt ansvar för kompetensförsörjningen av utbildad personal i hela landet är sannolikt en förutsättning för att någon förbättring ska komma till stånd.

Sveriges Skolledare bifaller förslaget.

Bedömning 6.3.3 Stärkt tillsyn utifrån ett likvärdighetsperspektiv

Förbundet delar utgångspunkten att mål- och resultatstyrning behöver kompletteras med uppföljning och kontroll av verksamheternas kvalitet. Samtidigt är det uppenbart att de allt större resurserna som ställs till Statens Skolinspektions förfogande inte hindrar att likvärdigheten inom grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning fortsätter att försämrats. Tillsyn och kontroll är uppenbarligen inte tillräckligt för att säkerställa en hög kvalitet i systemets alla delar.

Sveriges Skolledares uppfattning är att staten behöver ta ett större ansvar för att säkerställa likvärdiga förutsättningar i form av ett ökat ansvar för finansieringen av utbildningssystemet med riktade resurser. Förbundets

uppfattning är att detta, kombinerat med stärkt tillit till att de professionella använder resurserna rätt, har större potential att förbättra likvärdigheten är stärkt kontroll och tillsyn.

Förslag 7.4.1 Högsta antal barn i en barngrupp i förskolan ska regleras.

Enligt Sveriges Skolledares bedömning beskriver utredaren situationen på landets förskolor på ett rättvisande sätt. Det finns utmaningar i dagens system och med stor sannolikhet skulle såväl barnens välmående och lärande som personalens arbetsmiljö gynnas av högre personaltäthet och mindre barngrupper än de genomsnittliga värdena idag. Förbundet delar den analys som utredaren gör gällande att stora grupper i sig inte tillför något värde för verksamheten i förskolan.

Förbundet menar att den reglering som utredaren föreslår har potential att motverka förekomsten av de allra största barngrupperna samtidigt som nödvändig flexibilitet under kortare stunder av dagar kommer att finnas kvar.

Oaktat att förbundet ser det nödvändiga i att denna typ av regleringar införs i styrdokumentet, finns det anledning att lyfta blicken och fundera på orsakerna till att förskolan inte alltid organiseras med barnens behov i centrum. Att behandla symptom utan att analysera vilken den grundläggande sjukdomen är kan ge oavsedda biverkningar. Om en skolledare sätts att följa regler gällande tak på gruppstorlekar och golv för personaltäthet utan att förutsättningar i form av resurser följer med, tvingas skolledaren omfördela inom ram vilket riskerar att sänka kvaliteten ur andra aspekter.

Sveriges Skolledare bifaller förslaget.

Förslag 7.5.1 en miniminivå av antal personer per barn ska införas.

Utredaren framhåller att en reglering av gruppstorlekar riskerar att förbli verkningslös om den inte kompletteras med en reglering av personaltätheten. Förbundet framhåller samma argumentation här som gällande det föregående förslaget.

Dock vill förbundet tillföra att regleringen bör kompletteras med en reglering av antalet förskollärare per barn. Detta är nödvändigt om skolledaren ska kunna ta sitt ansvar gällande genomförandet av verksamheten i linje med läroplanens mål.

Förbundet vill slutligen framhålla att föreslagna tak på gruppstorlekar på vissa håll kommer att innebära behov av öppnande av nya verksamheter.

Detta medför kostnader som bör omfattas av den finansieringsprincip som vanligtvis används vid statliga beslut om nya åtaganden för kommunsektorn. Det är också av största betydelse att förslagen inte får till följd att antalet enheter, eller storleken på de enheter som rektor leder ökar ytterligare. För att kunna säkra verksamhetens kvalitet och arbetsmiljö behöver rektor arbeta verksamhetsnära med ett rimligt antal underställda.

Sveriges Skolledare bifaller förslaget med ovan specificerade tillägg.

Förslag 8.9.3 Huvudmannen ska ansvara för att personal som arbetar i barngrupp har tillräckliga språkkunskaper i svenska.

Förslag 8.9.4 Föreskrifter om vilken nivå av svenska som ska krävas ska tas fram.

Förslag 8.9.5 Skolverket ska ta fram ett kartläggningsmaterial.

Förbundet vill framhålla att krav på språkkunskaper för anställning i förskola egentligen bör tillämpas och hanteras inom ramen för utbildningen för respektive personalgrupp. Som arbetsgivare bör man kunna lita på att den som har erhållit examen för arbete inom förskolan har de nödvändiga kvalifikationerna för anställningen. Om så inte är fallet bör insatser snarare sättas in inom ramen för utbildningen.

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslagen.

Förslag 9.4.2 En upplysningsbestämmelse i skollagen som hänvisar till språklagen.

Förslag 9.4.3 En bestämmelse i skollagen om förskolans särskilda uppdrag gällande svenskan.

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslagen.

Sveriges Skolledares synpunkter på förslagen i del 2 – uppdrag att föreslå en obligatorisk förskola för vissa barn.

Bedömning 10.6.1 De alternativa åtgärderna till ett obligatorium bör utvecklas vidare.

Bedömning 10.6.2 Det behövs särskilda språkstärkande arbetssätt i svenska för alla barn med behov av det

Bedömning 10.6.3 En obligatorisk förskola för vissa barn förutsätter en likvärdig förskola av god kvalitet för alla barn.

Sveriges Skolledare delar utredarens bedömningar.

Bedömning 11.4 En obligatorisk förskola för vissa barn kan inte anses utgöra en genomförbar åtgärd.

Sveriges Skolledare delar utredarens bedömning,

Förslag 12.2 en försöksverksamhet med språkstärkande insatser för vissa barn i förskolan.

Förslag 12.2.2 Försöksverksamheten ska regleras genom författning.

Förslag 12.2.3 Målgruppen för de språkstärkande insatserna ska definieras genom befintlig reglering.

Förslag 12.2.4 Huvudmannen ska erbjuda språkstärkande insatser om 25 timmar per vecka.

Förslag 12.2.6 Regeringen ger Statens skolverk i uppdrag att identifiera vilka språkstärkande insatser som kan prövas inom ramen för försöksverksamheten.

Förslag 12.2.7 Försöket ska pågå i två år och finansieras genom statsbidrag.

Förslag 12.2.8 Regler för beslut om statsbidrag för språkstärkande insatser.

Förslag 12.2.9 Skolverket ska ha övergripande ansvar för försöksverksamheten, men huvudmännen för de enskilda försöken.

Sveriges Skolledare bifaller förslagen.

Bedömning 12.2.5 Inga sanktioner vid omotiverad frånvaro.

Sveriges Skolledare delar utredarens bedömning.

Förslag 12.3.1 Den uppsökande verksamheten och erbjudande om plats i förskola bör utvärderas, och utökade insatser eventuellt föreslås.

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslaget.

Förslag 12.3.2 Barns närvaro i förskolan bör följas upp och det närvarofrämjande arbetet utvecklas.

Sveriges Skolledare delar uppfattningen att frågan om barns, och elevers, närvaro och frånvaro i förskola och skola är underdiskuterad. Många av våra medlemmar upplever en utveckling mot ökad frånvaro, en utveckling som uppfattats ha startat under pandemiåren.

Eftersom förskolan är en frivillig verksamhet har inte frågan om frånvaro från verksamheten diskuterats på liknande sätt som inom grundskolan. Tvärtom kan viss frånvaro kanske till och med ses som välkommen, då den skapar utrymme för högre kvalitet för de barn som närvarar. Men mot

bakgrund av de växande förväntningarna på barns utveckling och lärande inom ramen för förskolan måste även frågan om enskilda barns närvaro/frånvaro, och vilka effekter den får för lärandet, analyseras djupare.

Sveriges Skolledare har tidigare ställt sig frågande till krav på nationella frånvaroregister utifrån att det aldrig klargjorts vilka konkreta verktyg eller insatser ett sådant register skulle kunna bidra med. Förbundet har menat att frånvaro bäst följs upp på lokal nivå där kunskaperna om barnen och eleverna, och om vilka insatser som bedöms lämpliga i varje specifikt fall, finns. Förbundet menar att utveckling av generella insatser för närvarofrämjande arbete i förskola och skola kan ske utan att ytterligare återkommande uppgiftslämnarbörda åläggs verksamheter.

Samtidigt kan det finnas intressanta mönster att upptäcka vid insamling av tillräckligt mycket frånvaroinformation. Mönster som exempelvis handlar om särskilda skoldagar, schemapositioner, ämnen eller annat utmärks av frånvaro i större utsträckning och som kan ligga till grund för utvecklingsinsatser. Målsättningen bör dock vara att sådan information bör kunna inhämtas genom redan befintliga system.

Sveriges skolledare bifaller förslaget.

Förslag 12.4 Utökad rätt till avgiftsfri allmän förskola för alla barn.

Sveriges skolledare bifaller förslaget.

Förslag 13.2.1 Hemkommunen ska ansvara för en obligatorisk språkbedömning i svenska det år barnet fyller tre år.

Tidig upptäckt är en grundsten för att kunna göra insatser för barns språkutveckling. En förutsättning är självklart att det finns tillgängliga resurser för att ta om hand de barn som bedöms behöva språkutvecklande stöd i svenska språket.

Sveriges skolledare bifaller förslaget.

Förslag 13.2.2 Skolverket ska ta fram ett nationellt kartläggningsmaterial för bedömning av yngre barns språkkunskaper.

Sveriges skolledare bifaller förslaget.

Förslag 13.4 Barn som behöver det ska ha rätt till språkutvecklande stöd i förskolan.

Sveriges skolledare bifaller förslaget.

Förslag 13.5 Obligatorisk tilldelning av plats vid en förskolenhet för språkutvecklande stöd.

Förslag 13.5.1 Hemkommunens ansvar för en senare språkbedömning och tilldelning av plats vid en förskolenhet för språkutvecklande stöd i svenska.

Förbundet vill framföra att det finns risker med direktinskrivning av barn utan föregående önskemålsanmälan från vårdnadshavare. Förfarandet kan medföra omfattande administration och svårigheter med resursallokering. I likhet med tidigare föreslår Sveriges Skolledare att regeringen även bör se över möjligheten att använda socialtjänstlagen som grund för insatser riktade mot barns bästa.

Sveriges skolledare bifaller förslagen.

Bedömning 13.6 Inga sanktioner vid omotiverad frånvaro

Sveriges Skolledare delar utredarens bedömning,

Förslag 14.1 Ikraftträdande

Sveriges skolledare bifaller förslagen.

Med vänlig hälsning

Sveriges Skolledare

Ann-Charlotte Gavelin Rydman
Förbundsordförande

Lena Linnerborg
Utbildningspolitisk chef